

Asia: VN/27438/2023

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitysluonnos EU:n datasäädöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite Lausuntopyyntö 20.12.2024 VN/27438/2023

Asia EU:N DATASÄÄDÖKSEN TOIMEENPANO

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt 20.12.2024 lausuntoa (VN/27438/2023) hallituksen esitysluonnoksesta EU:n datasäädöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esityksen taustalla on 11.1.2024 voimaan tullut datasäädös, jonka soveltaminen alkaa pääosin 12.9.2025, jolloin myös täydentävät kansalliset säädökset tulisivat voimaan.

Ammattiliitto Pro on tutustunut hallituksen esitysluonnokseen ja toteaa siitä lausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki datan hallinnasta ja valvonnasta, jossa säädettäisiin toimivaltaisista viranomaisista sekä datasäädöksen rikkomisen seuraamuksista.

Datakoordinaattori ja asetuksen pääasiallinen valvontaviranomainen olisi Liikenne- ja viestintävirasto. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtävä olisi kuluttajien datalukutaidon edistäminen. Virastossa toimivan kuluttaja-asiamiehen valvottavaksi tulisi eräitä tiedonantovelvoitteita silloin, kun on kyse elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä sopimuksista. Laissa säädettäisiin lisäksi valvontakeinoista ja oikeudesta määrätä seuraamusmaksu.

Samalla sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista kumottaisiin datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanoa koskevat pykälät, jotka siirrettäisiin asiallisesti muuttumattomana uuteen lakiin. Lisäksi tehtäisiin muutos sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaan. Kuluttajasuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettua lakia muutettaisiin niin, että siinä huomioitaisiin Liikenne- ja viestintäviraston uusi rooli datasäädöstä valvovana viranomaisena ja säädettäisiin seuraamusmaksusta kuluttaja-asiamiehen osalta.

Ehdotuksissa on kyse EU-säätelyn edellyttämien täydennysten tekemisestä kansalliseen lainsäädäntöön. Prola ei ole keskeisiin ehdotuksiin huomautettavaa.

Vaikutukset

Säädösehdotuksen viranomaisvaikutuksia käsitellään hallituksen esityksen sivulla 28–30 osana alalukua 4.2 Pääasialliset vaikutukset.

Vaikutuksia olisi erityisesti Liikenne- ja viestintävirastolle, Tietosuojavaltuutetun toimistolle ja Kuluttaja- ja kilpailuvirastolle. Koska kyse on uudentyyppisestä sääntelystä, on kuluttajien ja yritysten yhteydenottojen ja valitusten määrää vaikea arvioida.

Liikenne- ja viestintävirastolle uusia valvontatehtäviä ja datakoordinaattorin tehtäviä hoitamaan tarvitaan lisäresursseja ja uutta osaamista. Valvontakohteena olevat yritykset ovat toimijoita, joista ei ole entuudestaan kokemusta. Lisäksi tulisi järjestää viranomaisyhteistyö sekä kansallisesti että EU-tasolla. Sääntelyn ollessa monimutkaista ennakoidaan asiakkaiden neuvonnan tarpeen lisääntyvän. Vaikutuksia olisi myös seuraamuskollegion seuraamusmaksuasioiden luonteeseen ja määrään. Muutoksia oletetaan tarvittavan virastossa käytössä oleviin tietojärjestelmiin ja palvelukanaviin, mutta kokonaan uusia tietojärjestelmiä ei tarvittaisi.

Tietosuojavaltuutetulle ei esitetä uusia toimivaltuuksia, mutta uusi sääntely aiheuttaisi lisää valvontatehtäviä ja valvontayhteistyötä.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei ole resurssia eikä valmiita kanavia ja tapoja edistää kuluttajien datalukutaitoa. Tehtävän hoitaminen vaatisi esimerkiksi verkkopalveluiden kehittämistä. Kuluttaja-asiamiehelle tulevat valvontavelvoitteet edellyttävät nekin pysyvää lisäresurssia.

Vaikutuksia tuomioistuinlaitoksen toimintaan ei ole pystytty tarkasti arvioimaan.

Vaikutuksia valtion talousarvioon on käsitelty hallituksen esityksen sivuilla 30–31.

Uusien tehtävien hoitaminen riittävällä tasolla edellyttäisi arviolta yhteensä 15 henkilötyövuoden pysyvää lisäresurssia viranomaisissa:

- Liikenne- ja viestintäviraston lisäresurssitarve olisi 10 henkilötyövuotta, joka euroina tarkoittaa yhteensä yhden miljoonan euron vuotuista pysyvää määrärahatarvetta (100 000 euroa/hyv.). Tehtävien hoito edellyttää juridista, teknistä ja taloudellista asiantuntijaosaamista. Tarpeita suuriin tietojärjestelmämuutoksiin ei arvioida olevan.
- Tietosuojavaltuutetun lisäresurssitarve on neljä henkilötyövuotta.
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja sen yhteydessä toimivan kuluttaja-asiamiehelle vähintään yksi henkilötyövuosi.

Hallituksen esityksen sivulla 31 todetaan, että arvioihin liittyy epävarmuutta.

Tietosuojavaltuutetun ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston osalta ei esitetä lisämäärärahatarpeesta euromääräistä arviota. Lisäksi jää epäselväksi aiheutuuko Kilpailu- ja kuluttajavirastolle lisäkustannuksia mm. verkkopalvelujen kehittämisestä. Vaikka Liikenne- ja viestintäviraston tietojärjestelmiin tarvittavien muutosten ei arvioida olevan suuria, on kustannuksista tarpeen esittää näkemys. Lisäksi on syytä selkeästi kertoa miltä osin kustannukset pystytään kattamaan nykyisillä määrärahoilla.

Lisäresurssitarve kohdistuu kolmen eri ministeriön hallinnonalan viraston toimintamenomomenteille. Koska datasäädöksen soveltaminen alkaa pääosin syyskuussa 2025, ei resursointia ehdoteta lisämäärärahaesityksillä valtion vuoden 2025 talousarvioon.

Hallituksen linjausten mukaisesti resursointi tulisi ensisijaisesti mahdollistaa viranomaisten nykyisiä tehtäviä tehostamalla ja toimintaa sopeuttamalla. Mikäli tästä huolimatta uusista valvontatehtävistä aiheutuu lisäresurssitarpeita, ne otettaisiin huomioon valtiontalouden kehyspäätöksissä ja myöhemmissä valtion talousarvioesityksissä.

Erityisesti Liikenne- ja viestintävirastolle tulee jatkuvasti uusia tehtäviä Suomea velvoittavan EU-lainsäädännön kautta. Valtion tuottavuusohjelman leikkaukset vuoden 2025 talousarviossa kohdistuvat prosentuaalisesti suurimpina (8,8 %) liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle. Päävastuun säästövelvoitteista kantaa Liikenne- ja viestintävirasto. Leikkaukset ovat jo johtaneet henkilöresurssin vähenemiseen: määräaikaisten henkilöstön virkasuhteita ei pääsääntöisesti jatketa ja korvausrekrytointeja eläköitymisen ja muun poistuman tilalle tarkastellaan hyvin kriittisesti. Henkilöstön työkuorma kasvaa ja asioiden käsittelyajat pidentyvät. Myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston määrärahatilanne on erittäin tiukka.

Pro toteaa, että valmistautuminen on valvontaviranomaisissa jo jouduttu käynnistämään, jotta uudet lakisääteiset tehtävät edes teoriassa pystytään haltuun ottamaan lainsäädännön tullessa voimaan. Pro pitää välttämättömänä, että lisätalousarvioesityksellä jo vuodelle 2025 turvataan riittävät toimintamäärärahat valmisteluun, välttämättömän uuden osaamisen rekrytointiin ja toiminnan aloittamiseen datasäädöksen edellyttämässä aikataulussa ja laajuudessa 12.9.2025.

Timo Nousiainen

Sari Jokikallas

Järjestöpäällikkö

Sopimusalavastaava/asiantuntija

Jokikallas Sari
Ammattiliitto Pro ry